

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่อง "วาทกรรมชาตินิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม" เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยโดยการศึกษาเอกสาร ซึ่งนำแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ มาเป็นแนวทางในการศึกษา ผสมกับข้อมูลที่ได้จากเอกสารจากจดหมายเหตุแห่งชาติ และห้องหนังสือหายาก จากหอสมุดแห่งชาติ และจากหอสมุดกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และห้องสมุดดำรงราชานุภาพ โดยสามารถลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

แหล่งข้อมูลหลัก ที่นำมาใช้วิเคราะห์ในการศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ คือ คำกล่าวสุนทรพจน์ คำปราศรัย คำวิงวอน สาสน์ ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และข้อเขียนของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ใช้นามแฝงว่า "สามัคคีชัย" (กรมศิลปากร, 2539: 233)

รวมวาทกรรมดังกล่าว เป็นจำนวน 45 ฉบับ ซึ่งทำการจำแนกตามโอกาสที่ให้วาทะ ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ วาระประจำ และวาระพิเศษ

แหล่งข้อมูลรอง ซึ่งใช้ประกอบการศึกษา ในงานวิจัยชิ้นนี้ คือ บทสนทนารายการวิทยุของนายมั่น ชูชาติ และนายคง รักไทย ข้าราชการหนังสือพิมพ์ คำขวัญ ประกาศ แถลงการณ์ รัฐบาล และเอกสารอื่นๆของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดชาตินิยม ซึ่งออกในปี พ.ศ. 2481-2487, 2491-2500

นอกเหนือจากข้อมูลข้างต้นแล้ว ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าควรนำข้อมูลด้านประวัติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และข้อมูลด้านสภาพบ้านเมืองก่อนที่จอมพล ป. พิบูลสงครามเข้ามาเป็นผู้นำประเทศ มาประกอบเข้าด้วยกันในการศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในบริบททางสังคมและเศรษฐกิจ บริบททางวัฒนธรรม ที่เป็นตัวหลักช่วยในจำแนกวาทะ และการวิเคราะห์ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เมื่อได้ค้นหารวบรวมข้อมูลหลัก คือ สุนทรพจน์ คำปราศรัย คำกล่าว คำวิงวอน สาสน์ และข้อเขียนของจอมพล ป. พิบูลสงครามแล้ว จึงได้นำมาจำแนกกลุ่มใหม่ ตามวาระโอกาสที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ให้วาทะการเหล่านี้ มีดังนี้

สุนทรพจน์ คำปราศรัย คำกล่าว คำวิงวอน สาสน์ และข้อเขียนที่ให้ไว้เนื่องในโอกาสแห่งวันขึ้นปีใหม่

1. คำปราศรัยของ จอมพล ป. พิบูลสงครามนายกรัฐมนตรี ในอภิถันคดีสมัย เถลิงศก พุทธศักราช 2482 เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2482
2. สาสน์อวยพรของพณฯท่านนายกรัฐมนตรี ในอภิถันคดีสมัยเถลิงศก พุทธศักราช 2484 เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2484
3. คำปราศรัยของพณฯท่าน จอมพล ป. พิบูลสงครามนายกรัฐมนตรี กล่าวแก่พี่น้องชาวไทยทั้งมวล โดยทางวิทยุกระจายเสียง ในวารคดี ขึ้นปีใหม่ 1 มกราคม 2485
4. สาสน์ของพณฯนายกรัฐมนตรี ในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ 2486 1 มกราคม 2486
5. คำอวยพรของพณฯนายกรัฐมนตรี แก่ทหารไทยในยุทธภูมิเกาหลี เนื่องในวันขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช 2487
6. จอมพล ป. พิบูลสงคราม พุดในวาระเถลิงศก พุทธศักราช 2496
7. จอมพล ป. พิบูลสงคราม พุดในวาระเถลิงศก พุทธศักราช 2497

รวมวาทะการเนื่องในโอกาสแห่งวันขึ้นปีใหม่ทั้งสิ้น 7 ฉบับ

สุนทรพจน์ คำปราศรัย คำกล่าว คำวิงวอน สาสน์และข้อเขียนที่ให้ไว้เนื่องในโอกาสแห่งวันชาติ

1. สุนทรพจน์ นายกรัฐมนตรี 24 มิถุนายน 2482
2. คำปราศรัยของพณฯท่าน จอมพล ป. พิบูลสงครามนายกรัฐมนตรี ผู้นำองชาติ ในอภิถันคดีสมัยแห่งวันชาติ 24 มิถุนายน 2485
3. สาสน์ของพณฯนายกรัฐมนตรี กล่าวแก่พี่น้องชาวไทยจังหวัดต่างๆ เนื่องในการเปิดงานฉลองวันชาติ 2485

4. คำปราศรัยของพณฯท่าน จอมพล ป. พิบูลสงครามนายกรัฐมนตรี ผู้นำของชาติ
ในโอกาส ขัตสมัยแห่งวันชาติ 24 มิถุนายน 2486
5. คำปราศรัยของพณฯท่าน จอมพล ป. พิบูลสงครามนายกรัฐมนตรี ผู้นำของชาติ
ในโอกาสขัตสมัยแห่งวันชาติ 24 มิถุนายน 2487

รวมวาทกรรมเนื่องในโอกาสแห่งวันชาติทั้งสิ้น 5 ฉบับ

สุนทรพจน์ คำปราศรัย คำกล่าว คำวิงวอน สาส์นและข้อเขียน ที่ให้ไว้เนื่องใน โอกาสพิเศษต่างๆ

1. สุนทรพจน์แสดงการเข้ารับตำแหน่ง ของนายพันเอกหลวงพิบูลสงคราม
นายกรัฐมนตรี แสดงทางวิทยุกระจายเสียง 18 ธันวาคม 2481
2. คำปราศรัยของนายกรัฐมนตรี กล่าวแก่บรรดานิสิตแห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ซึ่งเดิน ขบวนแห่ในการขอคืนแดนคืน 8 ตุลาคม 2483
3. คำปราศรัยของนายกรัฐมนตรี กล่าวแก่บรรดานักศึกษาปริญญา และ
นักศึกษาเตรียมปริญญา นิสิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และ
การเมือง ซึ่งเดินขบวนแห่ในการขอคืนแดนคืน 8 ตุลาคม 2483
6. คำปราศรัยของนายกรัฐมนตรี เกี่ยวแก่เรื่องการปรับปรุงเส้นเขตแดน
อินโดจีนของฝรั่งเศส ให้เป็นไปตามธรรมชาติ และความยุติธรรม กล่าวแก่
มวลชนชาวไทย โดยทางวิทยุกระจายเสียง 20 ตุลาคม 2483
7. คำปราศรัยของ พณฯ ท่านผู้บัญชาการทหารสูงสุด มอบแด่ทหารหาญ
ของชาติและ ตำรวจจลนาม บรรดาที่ได้ไปปฏิบัติราชการรบในกรณี
พิพาทระหว่างไทยกับอินโดจีนฝรั่งเศส เมื่อ 11 มีนาคม 2484
8. คำกล่าวของพณฯนายกรัฐมนตรีตอบคำอำลาคณะผู้แทนรัฐบาลรับมอบ
ดินแดนด้านบูรพา เมื่อ 23 กรกฎาคม 2484
9. โอวาทของพณฯนายกรัฐมนตรี กล่าวแก่มวลชนผู้กล้าหาญของชาติ
ในพิธีประดับเหรียญกล้าหาญ ณ ลานพระบรมรูป 7 กันยายน 2484
10. สุนทรพจน์ ของพณฯท่าน นายกรัฐมนตรี ในการเปิดอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ
24 มิถุนายน 2485

11. คำกล่าวตอบของพณฯท่านนายกรัฐมนตรี ในการเปิดสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ เมื่อ 29 กันยายน 2485
12. สาส์นของพณฯท่านจอมพล ป. พิบูลสงครามนายกรัฐมนตรี ในฐานะผู้บัญชาการทหารสูงสุด ถึงพี่น้องทหาร ตำรวจ และไทยนักรบทั้งหมด เมื่อ 4 ธันวาคม 2485
13. คำปราศรัยของพณฯท่านจอมพล ป. พิบูลสงครามนายกรัฐมนตรี ในฐานะผู้บัญชาการทหารสูงสุด กล่าวแก่ พี่น้องทหาร ตำรวจ และนักรบในกองทัพพายัพ เนื่องในโอกาสวันบรรจบครบรอบ 1 ปี กองทัพพายัพทางวิทยุกระจายเสียง เมื่อ 24 ธันวาคม 2485
14. คำกล่าวสดุดีทหารผู้เสียชีวิตในการรบ ณ อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิของท่านจอมพล ป. พิบูลสงครามนายกรัฐมนตรี ในฐานะผู้บัญชาการทหารสูงสุด เมื่อ 2 มกราคม 2486
15. สุนทรพจน์ตอบพลเอกโตโจนายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น ในการลงนามกติกาสัญญาพันธมิตรระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น
16. สาส์นของพณฯท่านจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และพณฯท่านพันโทหญิงละเอียด พิบูลสงคราม ในวันที่ระลึกข้าราชการ หญิง ณ สภาวัฒนธรรมแห่งชาติ

รวมวาทการเนื่องในโอกาสพิเศษต่างๆ ทั้งสิ้น 16 ฉบับ

สุนทรพจน์ คำปราศรัย คำกล่าว คำวิงวอน สาส์นและข้อเขียน ที่ให้ไว้เพื่อขอความร่วมมือจากประชาชนตามนโยบายต่างๆของรัฐบาล

1. คำวิงวอนของนายกรัฐมนตรี ฝากไว้แก่พี่น้องสตรีไทย เรื่องการสวมหมวก พ.ศ. 2484
2. คำวิงวอนของนายกรัฐมนตรี ฝากไว้แก่พี่น้องสตรีไทย เรื่องการแต่งกาย พ.ศ. 2484
3. คำปฏิสันถารของพณฯนายกรัฐมนตรี แก่มวลสตรีไทยบรรดาที่ปฏิบัติ ตามคำวิงวอน เรื่องการแต่งกาย พ.ศ. 2484

4. คำแถลงของนายกรัฐมนตรี กล่าวในการเปิดประชุมสภา ผู้แทนราษฎร สมัยวิสามัญเพื่อขอความเห็นชอบอนุสัญญาสันติภาพ ระหว่างประเทศไทย กับประเทศฝรั่งเศส ณ สภาผู้แทนราษฎร วันที่ 9 มิถุนายน 2484
5. สาส์นวิงวอนของจอมพล ป. พิบูลสงครามนายกรัฐมนตรี เรื่อง ขอให้ประชาชน ปฏิบัติตนเป็นกลางอย่างเคร่งครัด 20 กันยายน 2484
6. สาส์นวิงวอนของนายกรัฐมนตรี เรื่องการปฏิบัติตนในยามสงคราม 27 มกราคม 2485
7. สาส์นของนายกรัฐมนตรี เรื่องการเคารพธงชาติ เมื่อ 15 กันยายน 2485
8. อักษรลายมือของพจนานายกรัฐมนตรี "ประเทศจะเจริญต้องมีอำนาจ"
9. สาส์นนายกรัฐมนตรี มีต่อชาวต่างประเทศในประเทศไทย
10. บทประพันธ์ 7 เรื่อง ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่ใช้นามปากกาว่า "สามัคคีชัย"
 - 10.1 เรื่อง "ไทยอยู่คู่ฟ้าเพราะอะไร"
 - 10.2 เรื่อง "ชาติไทยไต่ลวดข้ามเหวได้ดี"
 - 10.3 เรื่อง "มาลानำไทยเป็นมหาอำนาจ"
 - 10.4 เรื่อง "ไทยจะร่ำรวยเพราะอะไร"
 - 10.5 เรื่อง "กรุงเทพฯเป็นเวนนิสแน่"
 - 10.6 เรื่อง "ฉันเห็นอุทกภัยสองครั้ง"
 - 10.7 เรื่อง "ฉันไม่กลัวอุทกภัยแล้ว"
 - 10.8 เรื่อง "ธงไตรรงค์"

รวมวาทกรรมเพื่อขอความร่วมมือจากประชาชน ตามนโยบายต่างๆของรัฐบาล ทั้งสิ้น 17 ฉบับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

แหล่งที่มาของข้อมูลประเภทเอกสารที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้มาจากการค้นคว้า จากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดวิจิตรวาทการ และหอสมุดอนุমানราชชน (หนังสือหายากและเอกสารเก่า) หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดดำรงราชานุภาพ กรุงเทพมหานคร และห้องหนังสือหายาก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เนื่องจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยในเรื่อง "วาทกรรมชาตินิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม" นี้ เป็นเอกสารที่จัดพิมพ์ในรูปแบบของประมวลคำปราศรัย เอกสารแจกที่ระลึกในวาระต่างๆ เช่น งานสถาปนากิจศพบ งานกฐินพระราชทาน และอื่นๆ กระดาษที่ใช้ในการตีพิมพ์เพื่อบันทึก คำกล่าว สุนทรพจน์ คำปราศรัย คำวิงวอน สาสน์ และข้อเขียนของจอมพล ป. พิบูลสงคราม นั้น มีสภาพเก่ามาก จนหนังสือบางเล่มกรอบ และบางส่วนชำรุดเสียหายจากการกัดแทะของแมลงต่างๆ ไม่สามารถนำมาถ่ายสำเนาด้วยเครื่องถ่ายเอกสารปกติได้ จึงจำเป็นต้องถ่ายสำเนาโดยการบันทึกภาพโดยกล้องถ่ายภาพระบบดิจิทัล แล้วถ่ายโอนไฟล์ข้อมูลลงในแผ่น CD-ROM อีกครั้งหนึ่งเพื่อเพิ่มขนาดภาพและตัวอักษร ซึ่งช่วยให้สะดวกต่อการอ่านและวิเคราะห์ข้อมูลมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสารบันทึกคำกล่าว สุนทรพจน์ คำปราศรัย คำวิงวอน สาสน์ และข้อเขียนของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายชาตินิยมของจอมพล ป. พิบูลสงคราม จากนั้นจึงนำมาแยกตามวาระที่กล่าววาทะ โดยจำแนกออกไปตามบริบทหลักที่ปรากฏในวาทะ คือ บริบททางการเมืองการปกครอง บริบททางสังคมและเศรษฐกิจ บริบททางวัฒนธรรม จากนั้นจึงนำมาวิเคราะห์ ตามแนวคิด ทฤษฎีต่างที่ใช้ศึกษา คือ แนวคิดชาตินิยม แนวคิดเรื่องอุดมการณ์ แนวคิดเรื่องวัฒนธรรม ทฤษฎีวาทกรรมแนวคิดในการร่างสุนทรพจน์ และแนวคิดเรื่องแก่นหลักทั้งห้า

การนำเสนอข้อมูล

สำหรับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ได้นำเสนอตามการจำแนกตาม
บริบทหลักที่ปรากฏในวาทะ โดยเรียงตามลำดับเวลาที่ปรากฏตามเอกสารกลุ่มเดียวกัน